

**LOGOPEDLARNI ALALIYA NUTQ NUQSONI USTIDA
ISHLASHGA TAYYORLASHNING MAZMUNI VA METODLARI**

Vohobova Muniraxon

*Namangan Davlat Pedagogika Instituti
Pedagogika fakulteti Kreativ pedagogika
psixologiya kafedrası o'qituvchisi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada alaliya nutq nuqsoni ustida ishlash jarayonlari, alaliya nutq nuqsonidagi metodlar, improvizatsiya metodlari, metodlarning mohiyati, alaliya nutq nuqsoning korreksiyasi va uni amalga oshirish yo'llari

Kalit so'zlar: Alaliya, improvizatsiya, drama, korreksiya, hikoya, musiqa, ritm, motivatsiya, korreksiya.

Alalia Improvisational methods of preparation for work on speech impairment.

Abstract: the article discusses the processes of working on speech impairment in alalia, improvisational methods, speech errors in methods, correction of alalia speech and ways to implement it

Keywords: Alalia, improvisation, drama, correction, story, music, rhythm, motivation, correction.

Алалия Импровизационные методы подготовки к работе с нарушениями речи.

Аннотация: в статье рассмотрены процессы работы над алалией речи в речи, методы импровизации, ошибки в речи методы, коррекция алалии речи и способы ее реализации.

Ключевые слова: Алалия, импровизация, драматургия, коррекция, сюжет, музыка, ритм, мотивация, коррекция.

Kirish:

Alaliya nutq nuqsoni, ya'ni nutqning rivojlanishidagi kechikish yoki kamchiliklar, bolalarda nutq va tilni rivojlantirishga bog'liq muammolarni bildiradi. Ushbu holat, asosan, tillarning rivojlanishidagi tafovutlarni va qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi. Nutq nuqsoni bilan bog'liq muammolarni hal qilishda, professional mutaxassislar turli usullarni qo'llaydilar. Improvizatsiya metodlari bu jarayonda muhim o'rin tutadi, chunki ularning yordamida bolalar o'z nutqini ravon va erkin tarzda rivojlantirishlari mumkin.[1]

Improvizatsiya metodlarining mohiyati

Improvizatsiya — bu kutilmagan va erkin tarzda ijodiy faoliyatning amalga oshirilishi bo'lib, nutq nuqsoni bo'lgan bolalar uchun maxsus tayyorlanmagan vaziyatlar yaratish va ularni o'z holatlariga mos ravishda javob berishga rag'batlantirishni anglatadi. Improvizatsiya metodlari o'z ichiga turli ijodiy faoliyatlarni olib kiradi, masalan, rol o'ynash, vaziyatlarni tasavvur qilish va musiqaviy yoki tasviriy san'at elementlarini qo'llash.[2]

Improvizatsiya metodlarining nutqni rivojlantirishdagi ro'li

Ro'l O'ynash (Drama)

Ro'l o'ynash metodida bolalar turli xarakterlarni va holatlarni o'ynab, o'z nutqini rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu metod bolalar uchun o'z his-tuyg'ularini ifoda etish, yangi so'zlarni o'rganish va turli vaziyatlarda qanday javob berishni o'rganish imkoniyatini beradi. Nutq nuqsoni bo'lgan bolalar uchun bu metod ularni turli vaziyatlarda izchil va erkin tarzda fikr yuritishga o'rgatadi.[2]

Improvizatsion hikoyalar yaratish

Improvizatsion hikoyalar yaratish bolaga nutqni erkin va ijodiy ifoda etish imkonini beradi. Bu jarayon bolalarni so'zlarni birlashtirish, hikoya tuzish, va nutqda jonlantirishga rag'batlantiradi. Bolalar bunday faoliyatda o'z fikrlarini ifoda etishda erkinlikni sezadilar va nutqni rivojlantirish jarayonida qiyinchiliklarni yengib o'tadilar.[3]

Musika va ritm

Musiq va ritm elementlari, bolalar nutqining rivojlanishida samarali vosita bo'lishi mumkin. Nutq nuqsoni bo'lgan bolalar uchun musiqaviy o'yinlar va ritmik mashqlar ular tilni rivojlantirishda yordam beradi. Musiq va ritm orqali bolalar talaffuzni yaxshilash, yangi so'zlarni yodlash, va nutqni to'g'ri va aniq ifoda etishni o'rganadilar.[4]

Vaziyatni tasavvur qilish (Improvizatsiya)

Bolalar turli hayotiy vaziyatlarni tasavvur qilib, ularning ijodiy yechimlarini topishga harakat qiladilar. Bunday faoliyat bolalarga o'z his-tuyg'ularini va fikrlarini nutq orqali ifoda etishga yordam beradi. Bu metod bolalarda tilni tezda rivojlantirish va nutq nuqsonlarini bartaraf etishda samarali hisoblanadi.[5]

Improvizatsiya metodlarining afzalliklari

Ijodiy O'sish: Improvizatsiya metodlari bolalarga ijodiy va erkin fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi. Nutq nuqsoni bo'lgan bolalar o'zlarini ifoda etish uchun yangi imkoniyatlar yaratadilar.[6]

Erkin Nutq: Bolalar rol o'ynash va tasavvur qilish orqali o'z nutqini erkin va tabiiy ravishda rivojlantiradilar, bu esa nutqdagi to'siqlarni yengishda muhim ahamiyatga ega.

Motivatsiya va Ishtiyoq: Improvizatsiya metodlari o'yin va faoliyat orqali bolalarning ishtiyoqini oshiradi, bu esa ularning nutqni o'rganishga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi.[7]

Nutqni Tabiiy Rivojlantirish: Improvizatsiya metodlari orqali bolalar o'zlari uchun tabiiy muhitda nutqni rivojlantiradilar, bu esa o'z fikrlarini aniq va to'g'ri ifoda etishlariga yordam beradi.[8]

Xulosa:

Xulosa o'rnida shuni ta'kidlashimiz mumkinki, alaliya nutq nuqsoni bo'lgan bolalar bilan olib boriladigan ishlarda turli metodlar va yondashuvlar qo'llaniladi. Bu metodlar bolalarning nutq va til ko'nikmalarini rivojlantirishda samarali bo'lib, ularning ijtimoiy va akademik rivojlanishiga yordam beradi. Nutq

terapiyasi bolalarga o'zlarini erkin ifodalash, boshqalar bilan samarali muloqot qilish va tilni tushunish ko'nikmalarini o'zlashtirishga yordam beradi. Shuningdek, individual yondashuv va muayyan metodlarning kombinatsiyasi alaliya bilan ishlashda muvaffaqiyatli natijalarga olib keladi, ayniqsa albom topshiriqlaridan foydalanib o'tkazilgan tadqiqot maktabgacha yoshdagi alalik bolalarda tizimli nutq rivojlanmaganligini anglatadi. Alaliya nutq nuqsoni bo'lgan bolalarni tayyorlashda improvizasiya metodlarining ahamiyati katta. Bu metodlar orqali bolalar nutqni rivojlantirishda yangi imkoniyatlarga ega bo'ladilar va nutq nuqsonlari bilan bog'liq qiyinchiliklarni engib o'tadilar. Improvizasiya, bolalar uchun erkin va ijodiy faoliyatni taqdim etib, ularning tilni rivojlantirishga bo'lgan ishtiyoqini oshiradi va nutqni tabiiy ravishda rivojlantirishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1.Андреева Г.М. Социальная психология. М.: Аспект Пресс, 1999. - 376с. 2.Sadirdinovna, Vokhobova Munira. "FORMATION OF SPEECH

IMITATION IN CHILDREN WITH SEVERE DEGREE OF MOTOR ALALIA."

Open Access Repository 4.2 (2023): 316-320.

3. SADIRDINOVNA, VOKHOBOVA MUNIRAKHAN. "WAYS AND METHODS OF SPEECH FORMATION OF CHILDREN WITH ALALIYA

SPEECH DEFECTS." Confrencea 3.03 (2023): 231-235.

4. Vaxobova, Muxtabar. "O 'SMIRLARNING OTA-ONALARI BILAN MUNOSABATLARIDAGI MUAMMOLAR." Журнал Педагогики и

психологии в современном образовании 4.2 (2024): 53-57.

5. Jaxongirova, M. N. Q., & Voxobova, M. (2025). Boshlang 'ich sinf o 'quvchilarining nutqiy ko 'nikmalarini rivojlantirish. *Science and Education*, 6(5), 283-287.

6. Vohoboba, M., & Gulmira, G. (2025). Nutqida muammolari bo'lgan bolalarga bo'lgan munosabat va ularning ijtimoiy adaptatsiyasi. *Science and Education*, 6(2), 216-219.

7. Sadirdinovna, V. M. (2023). Corrective pedagogical work carried out in stuttering children. *JournalNX*, 9(12), 372-375.

8. Sadirdinovna, V. M. (2024). Autizm kelib chiqish sabablari va davolash yo'llari." tadqiqotlar. *UZ*, 48, 710.

9. Azamatovna, V. M. M. P. Alalia as dysontogenesis of speech development. *Galaxy international interdisciplinary research journal (giirj)*.

10. Turg'unpo'latova, D., & Voxobova, M. (2025). Inklyuziv ta'limda logopedik yordamning o'rni. *Science and Education*, 6(5), 350-355.

11. Munira, V. (2025). Alaliya nutq nuqsonli bolalar bilan olib boriladigan turli metodlar. *Science and Education*, 6(2), 283-288.

12. Munira, V. (2025, March). ALALIA IMPROVISATIONAL METHODS OF PREPARATION FOR WORK ON SPEECH IMPAIRMENT. In *International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences* (pp. 93-97).